

Kitap Tanıtımı/ Book Review

**İstanbul Günleri Bir Tarihçinin Gözünden Osmanlı
Dünyası ve İnsanları (ed. Can Uyar), İstanbul: Kronik
Kitap, 2023.**

Sinan Çolak*

(ORCID: 0009-0009-3642-6373)

Makale Gönderim Tarihi
10.06.2026

Makale Kabul Tarihi
24.07.2026

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Çolak, S., “Kitap Tanıtımı/ Book Review: İstanbul Günleri Bir Tarihçinin Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (ed. Can Uyar), İstanbul: Kronik Kitap, 2023”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 11/2 (Eylül 2026): 2304-2307.

APA: Çolak, S. (2026). Kitap Tanıtımı/ Book Review: Kitap Tanıtımı/ Book Review: İstanbul Günleri Bir Tarihçinin Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (ed. Can Uyar), İstanbul: Kronik Kitap, 2023. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 11 (2), 2304-2307.

Joseph Von Hammer-Purgstall, Avusturya’nın Graz şehrinde görevli bir memurun oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Hammer’in yaşamı hakkında bilgileri içeren başvurulacak başlıca kaynak ise mektuplaşmalarını içeren hâtıralarıdır. Kitap incelemesi bağlamında Hammer’in kronolojik yaşamına bakıldığında; 1789’da Orientalische Akademi’ye başlayan Hammer’in, burada tercüman olarak yetiştirilmek için on yıl eğitim aldığı ve Viyana’daki Şark Akademisinde gördüğü eğitimden sonra kaleme aldığı eserlerinde; İslâm ülkelerinin, Arapların ve İranlıların bilhassa da

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye, sinan53colak@gmail.com.

MA Candidate, Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences, Türkiye.

Türklerin tarih boyunca başından geçen hadiseleri anlattığı gözlemlenmiştir.

Joseph von Hammer 1799 yılında İstanbul'a Avusturya Elçiliğine diplomatik görevle tercüman olarak görevlendirilmiştir. Hammer İstanbul'da bulunduğu süre zarfında dil bilgisini geliştirme imkanı bulmuş ve çok sayıda Türkçe, Farsça ve Arapça el yazması eserler toplamıştır. Bu topladığı yazmalar ise Hammer'in ilerideki ilmî çalışmalarına temel oluşturmuştur. 1802'de İstanbul'da Baron Stürmer'in hizmetinde sefaret sekreteri olmuştur. İstanbul'daki ikamet, 7 Mayıs 1806'da Boğdan'ın Yaş şehrine Avusturya konsolosu olarak tayiniyle son bulmuştur. 23 Kasım 1856'da Viyana'da vefat etmiştir.

Tarih bilimi kapsamında ise kitabın ana kahramanı Joseph von Hammer-Purgstall, Avrupa'da ortaya çıkan şark memleketleri hakkında bilgi edinme isteğini içeren oryantalist akımının önde gelen temsilcilerinden biri olarak kabul edilmiştir. Yine Hammer, Osmanlı tarihçiliği bakımından özellikle doğu ve batı kaynaklarını kullanarak araştırma yapan öncülerden biri olarak kabul görmüştür. Bu bakımdan Hammer'i diğer araştırmacılardan farklı kılan özelliği birden fazla lisan bilerek bunun sonucunda mukayeseli araştırma yapabilmesi olmuştur. Ayrıca Hammer, Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim örgütü ve onun yönetici sınıfını oluşturan yapısı hakkında yerli kaynakları inceleyerek araştırma yapan Avrupalı yazarlar arasında ilk sırada yer almıştır. Hammer'in araştırmacı, tarihçi kimliğini Avrupa'ya duyuran eseri ise on ciltlik olan "Osmanlı Tarihi" adlı eseri olmuştur. Bu eser onun İstanbul'da bulunduğu süre zarfında uzun çalışmaları neticesinde ana Osmanlı tarihi hakkında bilgiler içeren ana kaynaklar ile meydana getirilmiştir.

Seyahatnameler de yazan Hammer'in, Osmanlı Devleti döneminde yaşayan Evliya Çelebi gibi önemli seyyahlara ait Osmanlı seyahatnâmelerini de Avrupa'ya ilk tanıtan müverrihler arasında yer aldığı da bilinmektedir. Hammer, Evliya Çelebi'nin seyahatnamelerinde İstanbul'dan bahseden ilk cildi ve II. cildinin bazı bölümlerini *Narrative of Travels in Europe-Asia and Africa in the Seventeenth Century* by Evliya Efendi adıyla İngilizceye çevirmiştir (I,II, London 1846-1850). Osmanlı Devleti'nde gerçekleştirdiği seyahatlerine ait izlenimlerini (*Topographische Ansichten einer Reise in die Levante*, Wien 1811) adlı eserinde anlatmıştır.

Hammer, anılarını ise 1841’de kaleme almaya başlamıştır. 1852’de sağlığı bozulunca hatıratını tamamlamak zorunda kalmıştır. Tamamlamış olduğu Hatıratı ise, 1774 ile 1852 yılına kadar geçen süreleri kapsamaktadır. Hammer, iki farklı tarihte (1799-1800/ 1802-1806) yılları arasında İstanbul’da bulunmuştur. İlk ikametinde dil oğlanı, ikinci ikametinde ise daha yüksek bir görevde elçilik sekreteri olarak görev yapmıştır. Bu zaman dilimindeki hatıraları, bulunduğu görev sebebiyle yaşanan dönem için oldukça önemlidir. Görevi sebebiyle siyasal olaylara tanık olmasına rağmen Hammer, eserinde siyasi olaylardan bahsetmek yerine siyasetin sosyal çevre üzerindeki etkilerinden bahsetmiştir. Bu eserin konusu ise İstanbul hatıralarıdır.

İstanbul’daki hatıralarını, Türkçeye çeviren Ömer Faruk Demirkan, lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih alanında tamamlamıştır. Demirkan, Viyana Üniversitesi’ne bağlı dil okulunda Almanca eğitimi almıştır. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi’nde yüksek lisans derecesinden mezun olmuştur.

Ömer Faruk Demirkan’ın çevirdiği “İstanbul Günleri Bir Tarihçinin Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları” adlı eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; başka kaynaklardan da alıntılar yapılarak hatıratın tarihçesinden bahsedilmiştir. Bölümün sonunda hatıratı araştıran ve araştırmalarında kaynak olarak yararlanan kaynaklara değinilmiştir.

İkinci bölümde, hatıratın tenkiti yapılarak kaynak değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde “ben” kavramı üzerinde durulmuş ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Eserin bir hatırat olması, yazarın kendisine ait çıkarımları olması dolayısıyla metnin bu kavram karşısında durumu üzerinde durulmuştur. Bu nedenle okuyucunun düşüncesinde bir benlik yaratılmak istenmiştir. Yine bu bölümde İstanbul anılarının kaynak olarak sorunlarına değinilmiştir. Bu sorunun üstesinden gelmek adına farklı kaynaklar ve araştırma eserleri mukayese edilmiştir. Ayrıca kaynak kritiği yapılmıştır. Kaptanıderya Hüseyin Paşa hakkındaki iddiaları ve Stürmer ile girdiği münakaşalar değişik kaynaklar ile mukayese edilmiştir. Yine bu bölümde İstanbul anılarının kaynak olarak sorunlarına değinilmiştir. İlk problem isim belirsizliği ile ilgilidir. Bu sorunun üstesinden gelmek adına farklı kaynak çeşitleri ve araştırma eserler ile Hammer’in verdiği bilgiler karşılaştırılmıştır. Hammer İstanbul’da birçok gezgin ile karşılaşp

arkadaş olmuştur. Hammer'in arkadaş olduğu seyyahların eserlerinde Hammer ile karşılaşmaları ve arkadaşlıkları hakkındaki bilgileri Hammer'in bu konuda verdiği bilgiler ile mukayese edilmiştir.

Üçüncü bölümde, Hammer'in İstanbul'daki sosyal yaşamı irdelenmiştir. Öncelikle elçilikte bulunduğu durum ve yaptığı işler hakkında bilgiler verilmiştir. Bir sonraki başlıkta ise siyasal ve sosyal yaşamı hakkında bilgiler verilmiştir. Son olarak, bu bölümde gönül ilişkilerinden bahsedilmiştir. Bu gönül ilişkisinde uzun süre ilişki halinde olduğu Madam Marini'nin biyografisi değişik kaynaklardan bilgiler ile ortaya çıkarılmak istenmiştir.

Dördüncü bölümde, İstanbul anılarının çevirisi yapılmıştır. Bu bölümde tercüme yapılırken karşılaşılan sorunlardan bahsedilmiştir. Hammer'in el yazılarının okunması zor olması sebebiyle hatratin el yazmalarının çevirisinin çevirmenin işini güçleştirdiği belirtilmiştir. Karşılaşılan bu sorunun üstesinden Hammer'in kendi el yazısı nüshasıyla Bachofen'in çeviri metinleri mukayese edilerek, okuma hataları belirtilip düzenlenerek çevirisi yapılmıştır. Metin içerisinde Hammer'in zaman zaman yanlış hatırladığı veya yanlış bildiği bilgiler vardır. Bu bilgiler dipnotlar ile belirtilmiş ve açıklanmıştır. Metinde Almanca dışında geçen dillerin çevirisi dipnotlarda belirtilmiştir.

Hammer'in anılarında göze çarpan en önemli özellik, İstanbul'da yaşayan insanların yaşam biçimleri ve kültürü hakkında bilgiler vermesidir. Ayrıca Hammer kentin nüfusu, sanayisi hakkında bilgiler de vermektedir. Hammer'in kentin ileri gelenleri hakkında verdiği bilgiler yaşanan dönemin anlaşılması ve anlamlandırılması açısından önemlidir. Özellikle bu eser sosyal tarih alanında araştırma yapanların başvurması gereken önemli bir eserdir.